

**Eva
Besnyö**

**De
bevrijde
camera**

Hannibal

fotomuseum
den haag

5	Voorwoord Margriet Schavemaker
57	Eva Besnyö: tussen Boedapest, Berlijn en de wereld Willemijn van der Zwaan
113	De Berlijnse jaren. De bevrijding van de camera Lou Stoppard
169	Eva Besnyö: een werkarchief als een röntgenfoto Iris Sikking
225	Vorm in transitie: Eva Besnyö, beeldtaal en politiek in het interbellum Nienke Coers
289	<i>Die Welt ist</i> helemaal niet zo <i>schön</i> Maurits de Bruijn
297	Leven en werk

Eva Besnyö (1910–2003) leefde en werkte in de eeuw van de fotografie; in de twintigste eeuw ontwikkelde het medium zich verder, werd het erkend als kunstvorm, en veranderde het onze blik op de wereld. In die context vond Besnyö haar eigen, krachtige stem.

Besnyö werd geboren in Boedapest. Als tiener kreeg zij van haar vader een camera, een doorslaggevend moment dat haar verdere leven bepaalde. Ze volgde les bij de gerenommeerde fotograaf József Pécsi, bij wie ze in aanraking kwam met nieuwe fotografische ontwikkelingen. In 1930 vertrok ze naar het wereldse Berlijn om haar fotografische praktijk verder te ontwikkelen. Door het opkomende fascisme werd Besnyö door haar Joodse afkomst gedwongen om Berlijn in 1932 te verlaten en trok zij samen met haar toenmalige partner John Fernhout naar Bergen in Nederland. Daar ontstond een hechte en langdurige band met haar schoonmoeder Charley Toorop, en via haar schoonfamilie raakte Besnyö verbonden met de artistieke voorhoede. De Tweede Wereldoorlog betekende een ingrijpende breuk in haar carrière: als Joodse vrouw moest Besnyö onderduiken en kwam haar werk tot stilstand. In het naoorlogse Nederland richtte zij haar camera op een samenleving in verandering, van de wederopbouw tot de vrouwenemancipatie. Haar foto's van Dolle Mina groeiden uit tot iconische beelden van die tijd.

Aanleiding voor deze tentoonstelling is de verwerving van ruim 300 foto's door het Kunstmuseum en Fotomuseum Den Haag. Hiermee beschikken deze musea nu over de grootste collectie van haar werk ter wereld, een oeuvre dat nauw aansluit bij de beeldende kunst en vormgeving van haar tijdgenoten, die eveneens ruim vertegenwoordigd zijn in de collectie van het Kunstmuseum Den Haag.

De tentoonstelling *Eva Besnyö: De bevrijde camera* en deze publicatie brengen haar bekendste beelden samen met minder bekend en recent ontdekt werk. Zo ontstaat een veelzijdig beeld van een kunstenaar die zich steeds opnieuw wist te vernieuwen. De titel is ontleend aan Besnyö zelf, die in 1976 in *Vrij Nederland* over haar werk zei: 'Het was eigenlijk de bevrijde camera. Wat je zag en wilde uitdrukken, dat

fotografeerde je zoals je wilde. We konden ineens zien, het was alsof je je ogen opendeed. Wij ontdekten de fotografie als een documentair middel, maar daarbij mocht ook je persoonlijkheid doorkomen.'

Naast artistieke vrijheid toont de tentoonstelling hoe belangrijk samenwerking en verbondenheid waren in Besnyö's leven. Overal waar zij zich in Europa vestigde, zocht zij actief contact met andere makers. Zij geloofde in de kracht van netwerken en collectiviteit en zette zich haar hele leven in voor de erkenning en ontwikkeling van de fotografie. Ze organiseerde tentoonstellingen, was actief in commissies en vakverenigingen en droeg bij aan de oprichting van fotomuseum FOAM in Amsterdam. Ook toen zij zelf niet meer fotografeerde, bleef zij een inspirerende steunfiguur voor nieuwe generaties fotografen. We hopen dat deze tentoonstelling nieuwe verbindingen tot stand brengt en een volgende generatie fotografen en liefhebbers blijft inspireren.

Deze tentoonstelling is tot stand gekomen dankzij de inzet van velen. Wij danken onder anderen experts Flip Bool, Willem Diepraam, Leo Erken, Maartje van den Heuvel, Anneke van Veen en de Dolle Mina's, Huub Philippons, Claudette van Trikt en Dunya Verwey. Grote dank gaat uit naar Besnyö's dochter Iara Brusse en haar agent Maartje Wildeman voor hun vrijgevigheid en tijd. Tevens danken wij de curatoren Iris Sikking en Willemijn van der Zwaan van Fotomuseum Den Haag, en Kirsten Brus en Lili Kurcz voor hun ondersteuning. Nienke Coers deed voor deze publicatie onderzoek naar Besnyö's netwerken, mogelijk gemaakt door de Vereniging Rembrandt. Ook danken wij Imogen Mills voor haar betrokken begeleiding, uitgever Hannibal Books voor hun bijdrage en Hans Gremmen voor zijn prachtige vormgeving.

Tot slot was dit project niet mogelijk geweest zonder de financiële steun van de Gemeente Den Haag, de Vrienden-Loterij, het Erik Bos Fonds en de Vereniging Rembrandt.

Margriet Schavemaker
Algemeen directeur
Kunstmuseum Den Haag

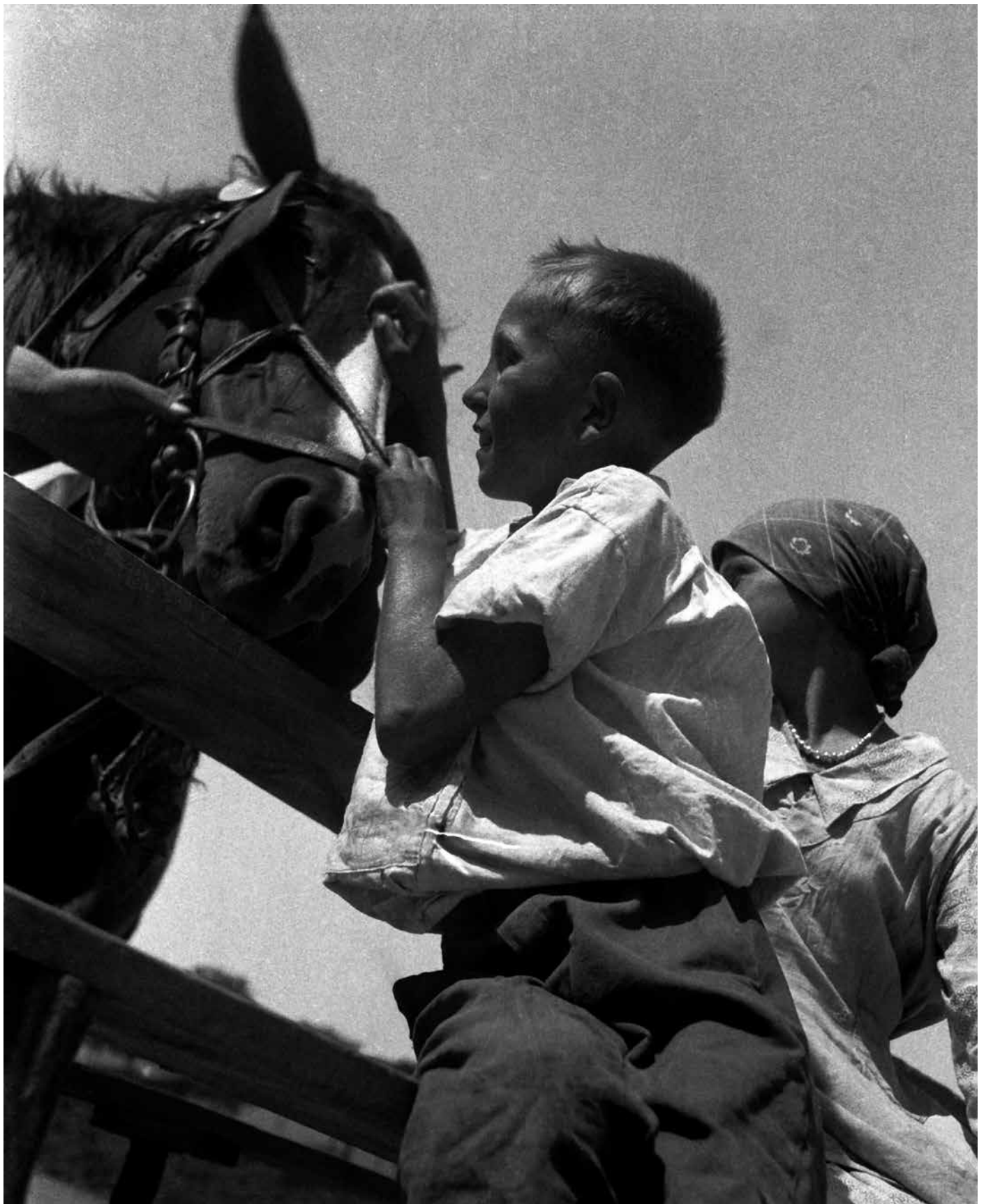

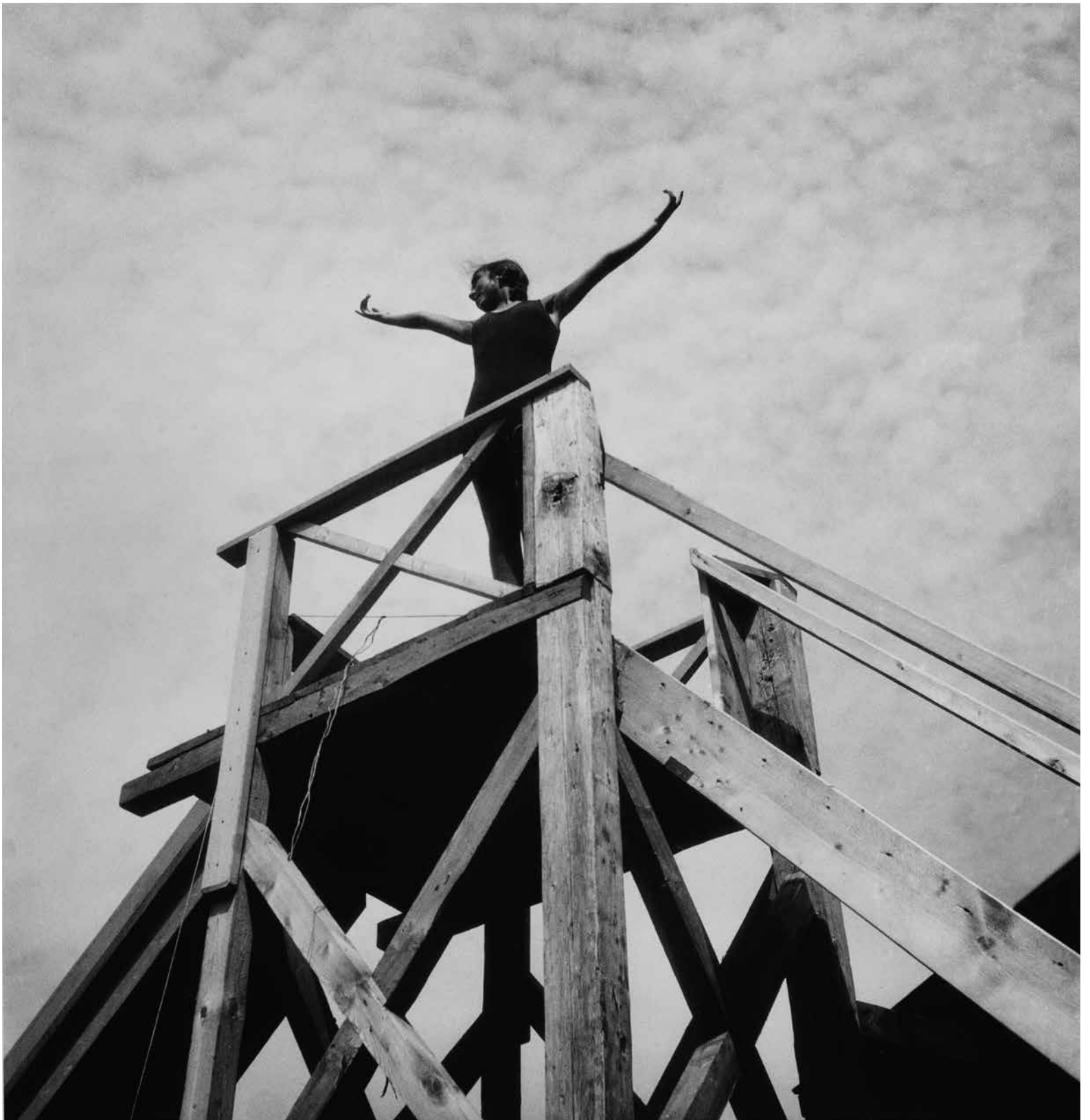

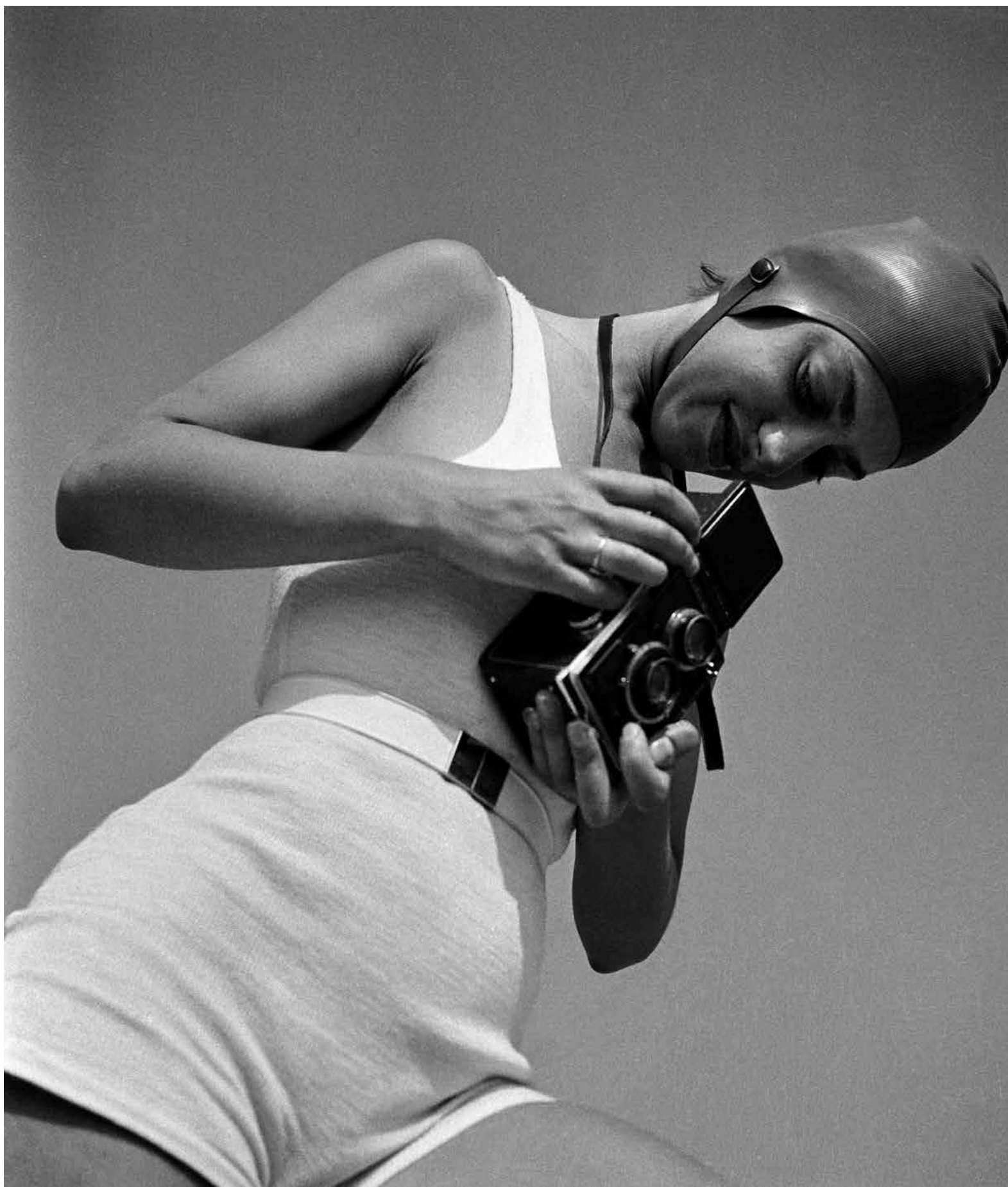

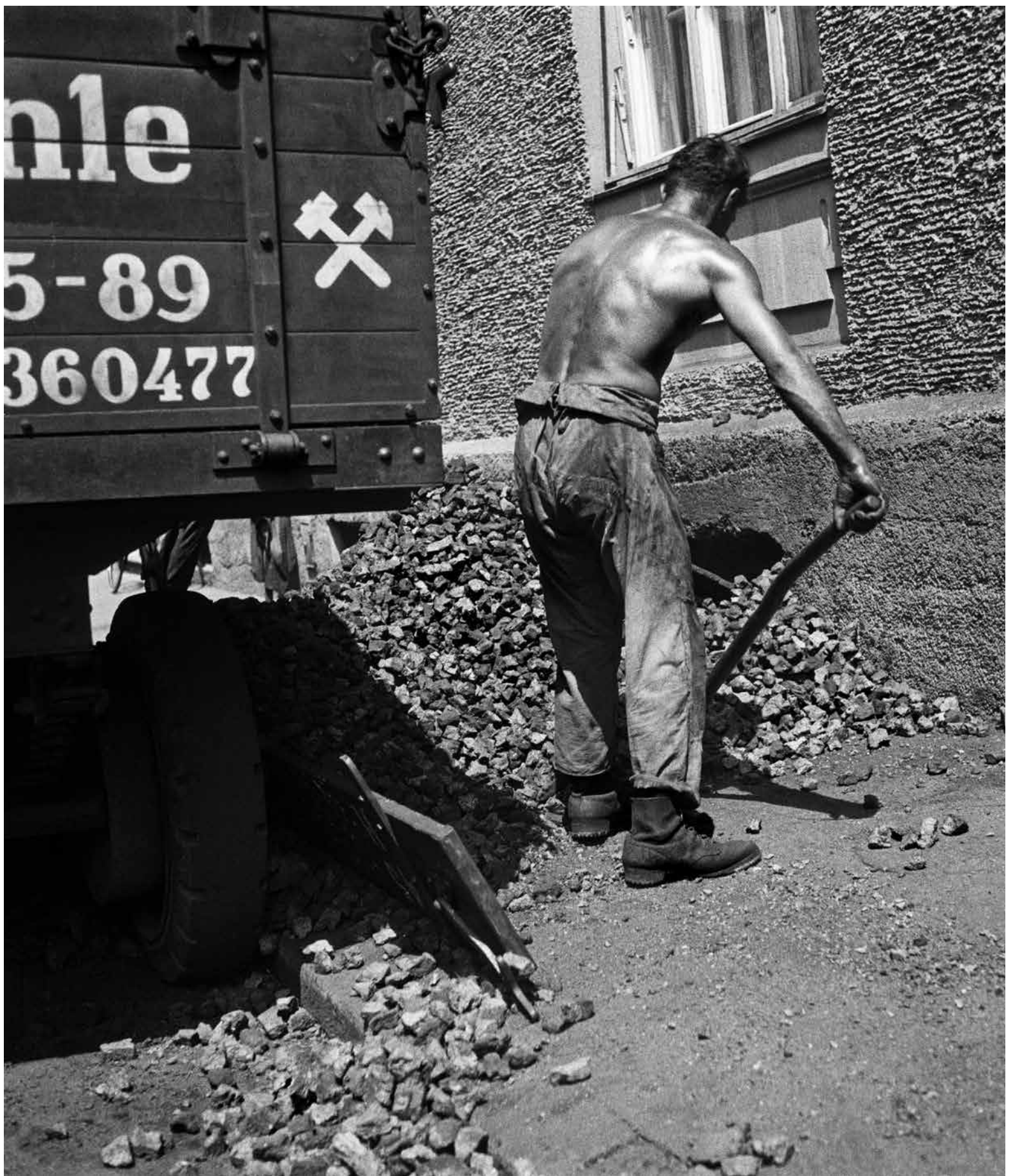

Deze publicatie verschijnt naar aanleiding van de tentoonstelling *Eva Besnyö: De bevrijde camera* in Fotomuseum Den Haag van 5 september 2026 tot 31 januari 2027. De tentoonstelling zal ook zien zijn tijdens Rencontres de la Photographie d'Arles van 6 juli tot 4 oktober 2027.

Teksten

Nienke Coers
Maurits De Bruijn
Margriet Schavemaker
Iris Sikking
Lou Stoppard
Willemijn van der Zwaan

Beeldredactie

Hans Gremmen
Iris Sikking
Willemijn van der Zwaan

Beeld en fotografie

Alice de Groot

Vertaling

Toon Dohmen

Eindredactie

Fien Meynendonckx
Loes Visch

Projectcoördinatie

Sara Colson
(Hannibal Books)
Imogen Mills
(Kunstmuseum)

Projectleider tentoonstelling

Lot van de Putte

Projectondersteuning

Kirsten Brus
Vivien Entius
Lili Kurcz

Art director

Natacha Hofman

Vormgeving

Hans Gremmen

Beeldbewerking

Natacha Hofman
Séverine Lacante
Pascal Van den Abbeele

Druk

Graphius, Gent

Uitgever

Gautier Platteau

Met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Fonds voor Onderzoek naar Moderne en Hedendaagse kunst).

fotomuseum
den haag

Den Haag

VRIENDENLOTERIJ

ERIK BOS FONDS

Vereniging
Rembrandt

ISBN 978 94 9341 688 8
D/2026/11922/28
NUR 653

© Hannibal Books,
Fotomuseum Den Haag, 2026
www.hannibalbooks.be
www.fotomuseumdenhaag.nl

Team Hannibal Books

Laura Bijnens, Sara Colson,
Pieter De Meyere, Natacha
Hofman, Séverine Lacante,
Sofie Meert, Gautier Platteau,
Hedwig Scheltjens, Stephanie
Van den Bosch, Hadewych Van
den Bossche

Dankwoord

Met bijzondere dank aan Iara Brusse en Maartje Wildeman voor hun medewerking, betrokkenheid en het delen van hun kennis over het leven en werk van Eva Besnyö. Veel dank aan Ludo van Kruistum, Anne-Marie van der Meer en Patricia Pince van der Aa voor hun inzet bij het inscannen en aanleveren van de negatieven. Ook danken wij experts Flip Bool, Willem Diepraam, Leo Erken, Maartje van den Heuvel, Simon B. Kool, Arjan van der Raadt, Anneke van Veen, Michaël Windig en Dolle Mina's Huub Philippens, Claudette van Trikt en Dunya Verwey.

Frontcover

Zelfportret met Rolleiflex camera, Berlijn – 1931

Fotocredits

De negatieven van Besnyö zijn ondergebracht bij het Maria Austria Instituut, dat tevens de auteursrechten beheert.

John Fernhout/Nederlands Fotomuseum: 37, 49, 89.

Universitaire Bibliotheken Leiden: 114, 115 (afb. 5), 116 (afb. 9–11), 117 (afb. 13–14), 118 (afb. 16), 119 (afb. 18–19), 171, 173 (afb. 3).

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-bestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft geprobeerd voor alle teksten, foto's en afbeeldingen de wettelijke voorschriften inzake copyright toe te passen. Wie meent nog rechten te kunnen laten gelden wordt verzocht zich tot de uitgever te richten.